

Ενημερωτικό Σημείωμα για τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, Ιανουαρίου 2014

Εισαγωγή

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοίνωσε στις 3/2/2014 την αλλαγή ημερομηνίας του Δελτίου Τύπου για τον Εθνικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), Ιανουαρίου 2014, ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική ολοκλήρωση των εργασιών για:

- Την ενημέρωση των σταθμίσεων του ΔΤΚ, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της πλέον πρόσφατης Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) του 2012.
- την εφαρμογή της μεθόδου «αλυσωτής σύνδεσης» στον Εθνικό ΔΤΚ, μεθοδολογίας που ακολουθείται ήδη στον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ).

Η επικαιροποίηση των συντελεστών στάθμισης του δείκτη λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών (ΕΟΠ 2012) έχει αναληφθεί ώστε να αντανακλούν ένα επίκαιρο πρότυπο σύνθεσης της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών στο δείκτη. Το γεγονός ότι οι ΕΟΠ διεξάγονται τώρα από την ΕΛΣΤΑΤ σε ετήσια βάση, επιτρέπει την ετήσια αναθεώρηση των συντελεστών στάθμισης και των ειδών που συμμετέχουν στον Εθνικό ΔΤΚ, η οποία μπορεί να είναι σημαντική σε περιόδους ταχείας οικονομικής αλλαγής. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση της χρονολογικής σειράς είναι ότι οι ετήσιες σειρές πρέπει να συνδέονται με τη μέθοδο της «αλυσωτής σύνδεσης». Η νέα μέθοδος θα επιτρέψει την ετήσια ανανέωση του «καλαθιού της νοικοκυράς», εξασφαλίζοντας έτσι την αντιπροσωπευτικότητα του δείκτη. Η μεθοδολογία αυτή εφαρμόζεται ήδη από την ΕΛΣΤΑΤ στην κατάρτιση του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς.

Στο στατιστικό πρόγραμμα του έτους 2014 η ΕΛΣΤΑΤ έχει συμπεριλάβει μεταξύ των άλλων εργασιών και την αναθεώρηση του ΔΤΚ. Οι προαναφερθείσες εργασίες αποτελούν την πρώτη φάση αυτής της αναθεώρησης ενώ στο επόμενο διάστημα εντός του 2014 η ΕΛΣΤΑΤ θα πραγματοποιήσει τις ακόλουθες εργασίες βελτιώσεων:

- Εφαρμογή της νέας Ευρωπαϊκής Ταξινόμησης της Ατομικής Κατανάλωσης European Classification of Individual Consumption by Purpose (ECOICOP).
- Επικαιροποίηση των ειδών (καλάθι αγαθών και υπηρεσιών).
- Επικαιροποίηση του δείγματος των περιοχών και των καταστημάτων.
- Βελτίωση του τρόπου υπολογισμού ορισμένων κατηγοριών του ΔΤΚ, όπως π.χ. για τους αεροπορικούς και ακτοπλοϊκούς ναύλους, τις νοσοκομειακές υπηρεσίες, τα μεταχειρισμένα αυτοκίνητα, τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών κ.λ.π.
- Ετήσια ενημέρωση των σταθμίσεων του ΔΤΚ βάσει των αποτελεσμάτων της ΕΟΠ που είναι διαθέσιμα κατά το τρίτο τρίμηνο κάθε έτους.

Αυτές οι εργασίες βελτίωσης προβλέπεται να ολοκληρωθούν τους επόμενους μήνες και θα συμπεριληφθούν στα αποτελέσματα του ΔΤΚ του Ιανουαρίου 2015 στα οποία θα ενσωματωθούν επίσης οι νέες σταθμίσεις βάσει των στοιχείων της ΕΟΠ του 2013 που θα είναι διαθέσιμα κατά το 3^ο τρίμηνο του 2014.

Η Έρευνα των Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ).

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΟΠ (Household Budget Survey) είναι μία στατιστική έρευνα, με την οποία συγκεντρώνονται πληροφορίες από αντιπροσωπευτικό δείγμα νοικοκυριών για τη σύνθεσή τους, την απασχόληση των μελών τους, τις συνθήκες στέγασης και, κυρίως, για τις δαπάνες διαβίωσής τους, καθώς και για τα εισοδήματά τους.

Μεταξύ των άλλων, βασικός στόχος της έρευνας είναι η αναθεώρηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

Στην Ελλάδα έχουν διεξαχθεί 13 ΕΟΠ. Πριν από το 2008 οι έρευνες ΕΟΠ διεξάγονταν περιοδικά ενώ από το 2008 πλέον οι έρευνες διεξάγονται σε ετήσια βάση, ώστε να καταστεί δυνατός ο υπολογισμός ενός πιο αντιπροσωπευτικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και να παρέχονται πιο ενημερωμένες πληροφορίες για την εκτίμηση των Εθνικών Λογαριασμών. Επιπλέον, οι ΕΟΠ συλλέγουν δεδομένα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη εκτίμηση του μέσου όρου δαπανών των νοικοκυριών.

Το μέγεθος του δείγματος της ΕΟΠ2012 ανήλθε στα 3.572 νοικοκυριά (κλάσμα δειγματοληψίας 0,08%), το οποίο ισοκατανεμήθηκε μέσα στο έτος, ώστε να επιλεγούν 4 ισοδύναμα ανεξάρτητα δείγματα που αντιστοιχούν στα τέσσερα τρίμηνα του έτους.

Στους πίνακες που καταρτίζονται με τα αποτελέσματα της ΕΟΠ καταγράφονται οι δαπάνες των νοικοκυριών για τα επί μέρους αγαθά και υπηρεσίες, ως μηνιαίοι μέσοι όροι του συνόλου των νοικοκυριών κάθε ομάδας, ανεξάρτητα αν όλα τα νοικοκυριά μιας ομάδας δήλωσαν ή όχι δαπάνες για τα αντίστοιχα αγαθά.

Συντελεστές στάθμισης των ειδών

Οι συντελεστές στάθμισης των ειδών, που χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση του νέου ΔΤΚ, υπολογίστηκαν με βάση τα αποτελέσματα της ΕΟΠ, του έτους 2012, αφού προηγουμένως έγινε προσαρμογή των στοιχείων δαπανών της έρευνας αυτής σε τιμές του Δεκεμβρίου 2013 (που είναι ο μήνας βάσης του νέου δείκτη).

Οι συντελεστές στάθμισης αναφέρονται στην κατά μέσο όρο διάρθρωση της μηνιαίας καταναλωτικής δαπάνης του συνόλου των ιδιωτικών νοικοκυριών της Χώρας, όπως διαπιστώθηκε κατά την περίοδο της έρευνας (ΕΟΠ). Ειδικότερα, οι συντελεστές στάθμισης των ειδών υπολογίζονται ως ποσοστά συμμετοχής των δαπανών για κάθε ομάδα, υποομάδα και είδος (αγαθού ή υπηρεσίας), στο σύνολο των δαπανών του μέσου νοικοκυριού.

Οι συντελεστές στάθμισης των ειδών, με βάση τα αποτελέσματα της ΕΟΠ 2012, όπως αυτά προσαρμόστηκαν σε τιμές Δεκεμβρίου 2013, εμφανίζονται για τις 12 βασικές ομάδες σε ποσοστά επί τοις χιλίοις % στον κατωτέρω πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται επίσης για σύγκριση και οι σταθμίσεις βάσει της ΕΟΠ2008 που εφαρμόζονταν μέχρι και το ΔΤΚ του Δεκεμβρίου 2013.

	ΟΜΑΔΕΣ	Συντελεστές στάθμισης	
		βάσει ΕΟΠ2008	βάσει ΕΟΠ2012
1	Τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά	171,22	208,96
2	Αλκοολούχα ποτά και καπνός	34,80	40,94
3	Είδη ένδυσης και υπόδησης	86,40	64,43
4	Στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και άλλα καύσιμα	115,88	150,53
5	Έπιπλα, οικιακός εξοπλισμός και συνήθης συντήρηση κατοικιών	73,63	58,66
6	Υγεία	70,73	67,33
7	Μεταφορές	132,39	127,53
8	Επικοινωνία	45,56	41,59
9	Αναψυχή και πολιτισμός	47,77	42,00
10	Εκπαίδευση	30,41	32,24
11	Εστιατόρια και ξενοδοχεία	114,09	98,52
12	Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	77,11	67,27
	ΣΥΝΟΛΟ	1000,00	1000,00

Οι συντελεστές στάθμισης βάσει της ΕΟΠ2012 αντανakλούν στο δείκτη ένα επίκαιρο πρότυπο σύνθεσης της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών. Το γεγονός ότι οι ΕΟΠ διεξάγονται τώρα από την ΕΛΣΤΑΤ σε ετήσια βάση, επιτρέπει την ετήσια ανανέωση των συντελεστών στάθμισης και των ειδών που συμμετέχουν στον Εθνικό ΔΤΚ, η οποία μπορεί να είναι σημαντική σε περιόδους ταχείας οικονομικής αλλαγής και να επηρεάζει τα μεγέθη των δεικτών των υποομάδων, ομάδων καθώς του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

Η αλυσωτή σύνδεση (chain linking)

Μέχρι και το έτος 2008, η ΕΟΠ διεξαγόταν κάθε πέντε έτη και καθόριζε ανά πενταετία τις σταθμίσεις του ΔΤΚ. Από το 2008 η ΕΟΠ διεξάγεται σε ετήσια βάση γεγονός που επιτρέπει την ετήσια ενημέρωση των σταθμίσεων του ΔΤΚ. Στην πράξη η ετήσια ενημέρωση των σταθμίσεων σημαίνει ότι οι σειρές του ΔΤΚ καταρτίζονται για ορισμένο χρονικό διάστημα 12 μηνών. Για να διατηρηθεί πλέον η χρονολογική σειρά τους θα πρέπει οι ετήσιες σειρές που θα τρέχουν από το Δεκέμβριο ενός έτους έως το Δεκέμβριο του επόμενου έτους να συνδέονται μεταξύ τους αλυσωτά. Αυτό γίνεται με τον πολλαπλασιασμό του δείκτη κάθε μήνα από τη σειρά του νέου έτους με το Δείκτη Δεκεμβρίου της σειράς του προηγούμενου έτους, αρχής γινομένης με το Δείκτη του Ιανουαρίου της σειράς του ΔΤΚ του νέου έτους. Αυτές οι αλυσωτές σειρές συχνά αναφέρονται ως δείκτες «τύπου Laspeyres», επειδή οι σταθμίσεις στις σειρές του Δείκτη καθορίζονται κάθε φορά για ένα μόνο έτος και διαφέρουν από ένα «καθαρό δείκτη Laspeyres» στον οποίο καθορίζονται σταθερές οι σταθμίσεις για όλο το μήκος της σειράς δείκτη. Η αλυσωτή σύνδεση μπορεί να έχει ως βάση οποιοδήποτε μήνα του έτους αλλά και για λόγους συνέπειας με την ενημέρωση του Εν.ΔΤΚ ο προτιμώμενος μήνας είναι ο Δεκέμβριος. Επισημαίνεται ότι οι δείκτες που δημοσιεύονται έχουν έτος αναφοράς 2009=100,0.

Έτσι μέχρι και το Δεκέμβριο 2013 ο ΔΤΚ υπολογιζόταν ως ένας δείκτης σταθερής βάσης και συγκεκριμένα το έτος βάσης ήταν το 2009. Από τον Ιανουάριο 2014 υπολογίζεται ως ένας αλυσωτός δείκτης ο οποίος για τους 12 μήνες του τρέχοντος έτους (2014) έχει ως βάση το Δεκέμβριο του 2013. Για τους 12 μήνες του επόμενου έτους (2015), βάση θα αποτελέσει ο Δεκέμβριος 2014 και ούτως καθεξής. Έτσι ο ΔΤΚ έχει ως βάση το Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους και ως έτος αναφοράς το έτος 2009.

Πλεονεκτήματα της ετήσιας αλυσωτής σύνδεσης

- Επιτρέπει την εισαγωγή των πιο πρόσφατων νέων σταθμίσεων που αντικατοπτρίζουν καλύτερα τα τρέχοντα πρότυπα κατανάλωσης, κάτι που είναι απαραίτητο σε περιόδους ταχείας οικονομικής αλλαγής.
- Επιτρέπει την τακτική ενημέρωση του δείγματος των περιοχών και των καταστημάτων, διατηρώντας έτσι την αντιπροσωπευτικότητα αυτών των δειγμάτων του ΔΤΚ.
- Επιτρέπει την τακτική ενημέρωση του καταλόγου αγαθών και υπηρεσιών του ΔΤΚ και του Εν.ΔΤΚ, επιτρέποντας στον ΔΤΚ να ακολουθεί τις τάσεις της αγοράς και να συμπεριλάβει τα νέα προϊόντα τα οποία εμφανίζονται στην αγορά και να απαλείψει προϊόντα που φθίνει η σημασία τους.
- Επιτρέπει τη συστηματική ενημέρωση και την εισαγωγή νέων μεθοδολογιών κατάρτισης του δείκτη, όπως π.χ. για τους αεροπορικούς ναύλους, τις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες κλπ.
- Είναι σύμφωνη με την πρακτική που ακολουθείται στον ελληνικό ΕνΔΤΚ.
- Ευρέως θεωρείται ως βέλτιστη πρακτική διεθνώς.

Μειονεκτήματα της ετησίας αλυσωτής σύνδεσης

- Δεν ακολουθεί την καθαρή προσέγγιση των σταθερών σταθμίσεων Laspeyres, καθώς τα ποσοστά μεταβολής σε δωδεκάμηνη βάση υπολογίζονται με δείκτες οι οποίοι έχουν προκύψει από διαφορετικές σταθμίσεις.
- Παρουσιάζεται το πρόβλημα της μη προσθετικότητας (non additivity problem) δηλαδή στην αλυσωτή χρονολογική σειρά οι δείκτες των υποομάδων – ομάδων - ΓΔΤΚ δεν προκύπτουν ως μεσοσταθμικοί δείκτες των ειδών - υποομάδων - ομάδων αντίστοιχα που τους συνθέτουν.
- Απαιτεί εντατική και συστηματική εργασία κάθε έτος για τον υπολογισμό των σταθμίσεων και ενδοσταθμίσεων των ειδών που θα απαρτίζουν το ΔΤΚ, επανακαθορισμό των ειδών αυτών σύμφωνα με την τελευταία ΕΟΠ καθώς και περισσότερους πόρους για την συλλογή αυτών των τιμών.

Ενημέρωση των σταθμίσεων βάσει των μεταβολών των τιμών

Η ενημέρωση των σταθμίσεων βάσει των μεταβολών των τιμών είναι η διαδικασία κατά την οποία οι σταθμίσεις αναπροσαρμόζονται από το έτος που έχει διεξαχθεί η ΕΟΠ, βάσει των τιμών του ΔΤΚ σε αναλυτικό επίπεδο ταξινόμησης, για να υπολογιστούν οι σταθμίσεις για την περίοδο βάσης του δείκτη. Για παράδειγμα τα στοιχεία της ΕΟΠ2012 αναπροσαρμόστηκαν βάσει του ΔΤΚ ώστε να αποτιμηθούν σε τιμές Δεκεμβρίου 2013 και στη συνέχεια να υπολογιστούν οι σταθμίσεις που εφαρμόζονται για το έτος 2014. Με αυτό τον τρόπο διορθώνονται οι αλλαγές στο καταναλωτικό πρότυπο που οφείλονται στις μεταβολές των τιμών. Για τον Εν.ΔΤΚ αυτή η ενημέρωση των τιμών γίνεται βάσει θεσπισμένου κανονιστικού πλαισίου των Ευρωπαϊκών Κανονισμών 1114/2010 και 2454/1997.